

Διδαχί

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Δελφών & Μισούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 2^ο | 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2022 | Αρ. Φύλλου 100

Η ΑΦΡΟΣΥΝΗ ΤΗΣ...ΣΥΝΕΣΗΣ

Σχόλια στο Ευαγγελικό Ανάγνωσμα: Λου 12:16-21

Το ζήτημα του πλούτου θίγεται αρκετές φορές και με διάφορες αφορμές στο **Κατά Λουκᾶν Εὐαγγέλιον**. Αναφέρθηκε για πρώτη φορά σ' αυτό ο Ιησούς πολύ σύντομα εκφωνώντας τους "Μακαρισμούς" (Λου 6:20,24) και πιο αναλυτικά ως εμπόδιο στην διαμόρφωση μιας αληθινής σχέσης με τον Θεό στην Παραβολή του Πλούσιου και του Φτωχού Λαζάρου (Λου 16:19-31), που αποτέλεσε το ευαγγελικό ανάγνωσμα της Ε΄ Κυριακής του Λουκά. Τρεις Κυριακές αργότερα η Εκκλησία προβάλλει και πάλι το ίδιο θέμα μέσα από την Παραβολή του Άφρονα Πλουσίου (Λου 12:16-26).

Το ευαγγελικό ανάγνωσμα της Θ΄ Κυριακής του Λουκά αποτελεί, σύμφωνα με το λειτουργικό τυπικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας, η περικοπή Λου 12:16-21. Αφορμή για την Παραβολή του Άφρονα Πλουσίου αποτέλεσε το αίτημα κάποιου από τους ακροατές του Ιησού Χριστού προς αυτόν να παρέμβει ώστε να μοιράσει δίκαια την κληρονομιά του με τον αδελφό του. Το αίτημα φαίνεται λογικό, καθώς, ως διδάσκαλος της δικαιοσύνης, ο Ιησούς θα μπορούσε να συμβουλέψει τον αδελφό του αιτούντος να συναινέσει στο δίκαιο μοίρασμα της κληρο-

νομιάς τους. Ο Ιησούς όμως αρνείται κατηγορηματικά μια τέτοια παρέμβαση και, απευθυνόμενος προς τους ακροατές του, τους αφηγείται μια παραβολή, σύμφωνα την οποία τα χωράφια κάποιου πλούσιου ανθρώπου έδωσαν μεγαλύτερη από τη συνήθη σοδειά και ο πλούσιος σκέφτηκε να κατασκευάσει μεγαλύτερες αποθήκες ώστε να την αποθηκεύσει. Δεν πρόλαβε όμως να πραγματοποιήσει το σχέδιό του, γιατί το ίδιο βράδυ πέθανε. Η αντίδραση του πλουσίου να μεγαλώσει τις αποθήκες του φαίνεται λογική, καθώς κάθε συνετός άνθρωπος που θα κέρδιζε ανέλπιστα κάτι θα χαιρόταν και θα σκεφτόταν πώς μπορεί να το αξιοποιήσει καλύτερα. Έτσι, ο χαρακτηρισμός του ανθρώπου αυτού από τον Ιησού ως “άνόητου” φαίνεται στα μάτια του σύγχρονου αναγνώστη υπερβολικός.

Για να γίνει κατανοητός αυτός ο σκληρός χαρακτηρισμός του πλουσίου πρέπει να λάβει κανείς υπόψη το πολιτισμικό περιβάλλον των ακροατών του Ιησού. Μεταξύ των βιβλίων της *Παλαιάς Διαθήκης* υπάρχει μια ομάδα έργων που ονομάζονται “*Διδακτικά Βιβλία*” και τα οποία αποτελούσαν ιδιαίτερα αγαπητό ανάγνωσμα για τους Ιουδαίους της εποχής του Χριστού, αλλά και για τους σύγχρονους χριστιανούς, καθώς σχεδόν σε κάθε ακολουθία του Μεγάλου Εσπερινού υπάρχει και ένα ανάγνωσμα από τα βιβλία αυτά. Πρόκειται συνήθως για συλλογές γνωμικών που εμφανίζουν πολλά κοινά στοιχεία με αντίστοιχες συλλογές που βρέθηκαν τόσο στην αρχαία Αίγυπτο όσο και στον χώρο της Μεσοποταμίας και της Συρίας. Οι Ισραηλίτες θα αναπτύξουν μια ανάλογη λογοτεχνία από την περίοδο της αιχμαλωσίας και εξής, μετά τον 5^ο π.Χ. αιώνα δηλαδή, όταν οι Ιουδαίοι θα χάσουν την πολιτική τους αυτονομία και θα βρεθούν διασκορπισμένοι μεταξύ των λαών που συγκροτούσαν την βαβυλωνιακή αυτοκρατορία. Όμως ο Ισραήλ δεν παρέλαβε άκριτα αυτή τη συσσωρευμένη εμπειρία των γειτόνων του, αλλά σύντομα την προσάρμοσε στον δικό του τρόπο σκέψης και στη δική του ιδιοσυγκρασία, μετασχηματίζοντάς την έτσι από εμπειρική σκέψη για την αντιμετώπιση των δυσκολιών της ζωής σε εμπειρία ζωής με τον Θεό. Ο όρος “σοφία” αποκτά κατ’ αυτόν τον τρόπο θρησκευτικά χαρακτηριστικά και δεν χαρακτηρίζει πλέον αυτόν που φέρεται με εξυπνάδα στην καθημερινότητά του, αλλά αυτόν που φέρεται με δικαιοσύνη. Στα κείμενα της *Παλαιάς Διαθήκης* ως “σοφός” χαρακτηρίζεται ο δίκαιος και ευσεβής άνθρωπος και η σοφία ταυτίζεται με την ευσέβεια, ενώ αντίθετα η αδικία και η ασέβεια χαρακτηρίζονται ως αφροσύνη. Έτσι, κάθε συλλογή γνωμικών αρχίζει ή

τελειώνει με την υπενθύμιση ότι θεμελιώδης αρχή της σοφίας είναι το να φοβάται κανείς τον Θεό: “Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου” (Παρ 1:7· 9:10· κ.ά.). Την ίδια ακριβώς θεμελιώδη αρχή υπενθυμίζει και ο ποιητής του 13ου Ψαλμού ξεκινώντας το ποίημά του με τη διαπίστωση: “Εἶπε μέσα του ὁ ἄμυαλος· Θεὸς δεν ὑπάρχει”. Ὡς “ἄμυαλος” χαρακτηρίζεται ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος που, σύμφωνα με ὅσα τονίστηκαν παραπάνω, απορρίπτει πεισματικά τη σοφία, την αναγνώριση, δηλαδή του ρόλου που ἔχει ὁ Θεὸς στην καθημερινότητά του. Ἡ ἄρνηση “Θεὸς δεν ὑπάρχει”, δεν δηλώνει στην προκειμένη περίπτωση ἕναν θεωρητικό, φιλοσοφικό αθεϊσμό, ἀλλὰ μια προσπάθεια να οργανώσει κανείς τη ζωὴ του χωρὶς να λαμβάνει ὑπόψη του τον Θεό. Σ’ αὐτὸν τον τρόπο θεώρησης της ζωῆς βλέπουν οἱ βιβλικοὶ συγγραφεῖς τις αἰτίες της εξαχρείωσης του ἀνθρώπου.

Αὐτὸν ἀκριβῶς τον τρόπο θεώρησης της ζωῆς καταγγέλλει καὶ ὁ Ἰησοῦς χαρακτηρίζοντας τον πλούσιο της παραβολῆς “ἀνόητο”. Το συμπέρασμα αὐτὸ προκύπτει εὐκόλα καὶ ἀπὸ μια προσεκτικὴ ἀνάγνωση του φραστικοῦ που χρησιμοποιεῖ ὁ πλούσιος, καθὼς ἀναζητᾷ λύση στο πρόβλημά του. Μέσα σε τρεῖς μόνο στίχους χρησιμοποιεῖ οχτῶ φορές ῥῆμα σε ἄ ενικό πρόσωπο καὶ πέντε φορές την κτητικὴ ἀντωνυμία “μου”. Μιλᾷει με τον εαυτὸ του (ἐρῶ τῆ ψυχῆ μου) καὶ γιὰ τον εαυτὸ του (Ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ). Πουθενά στη σκέψη του δεν ὑπάρχουν ἄλλοι, πουθενά δεν φαίνεται να λογαριάζει τους ἄλλους καὶ κυρίως πουθενά δεν φαίνεται να λογαριάζει τον Θεό. Εἶναι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι το πλήθος των ἀγαθῶν του του εξασφαλίζει μια ἀνετη καὶ ευχάριστη ζωὴ, ἐπομένως δεν ἔχει λόγο να νοιάζεται γιὰ οτιδήποτε ἄλλο. Χαρακτηρίζοντας, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς τον πλούσιο της παραβολῆς με τον ὄρο-κλειδί “ἄφρων”, καθιστᾷ σαφές στους ἀκροατές του τι ἀκριβῶς καταδικάζει.

Ὁ πλούσιος ἀγρότης χαρακτηρίζεται “ἄφρων” ὄχι ἐπειδὴ εἶναι πλούσιος, οὔτε βεβαίως ἐπειδὴ ἀποταμιεύει γιὰ το μέλλον, ἀλλὰ ἐπειδὴ φαίνεται να ἔχει κάνει σκοπὸ της ζωῆς του την ἐξυπηρέτηση του ἐγῶ του καὶ κυρίως ἐπειδὴ πιστεύει ὅτι μπορεῖ να εξασφαλίσει τη ζωὴ του με τὰ ἀφθονα ὑπάρχοντά του. Χαρακτηρίζεται “ἄφρων” γιὰτί ἐνῶ δειχνεῖ να ἔχει υπολογίσει τὰ πάντα, ξέχασε να λάβει ὑπόψη του τον πιο ἀστάθμητο παράγοντα· ὅτι ἡ ζωὴ δεν του ἀνήκει. Αὐτό, λοιπόν, που καταδικάζει ὁ Χριστὸς εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀδυναμία ἀξιολόγησης ὅλων των παραγόντων, που προκύπτει ἀπὸ την ψευδαίσθηση της ἀσφάλειας που παρέχουν τὰ υλικά ἀγαθὰ. Λίγους στίχους παρακάτω στο

ίδιο κεφάλαιο θα τονίσει: “ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται” (12:34). Ο ὅρος καρδιά στη βιβλική γλώσσα δηλώνει τη σκέψη του ανθρώπου, επομένως όταν το μυαλό του ανθρώπου επιμένει να αναζητά ασφάλεια σε επίγεια στηρίγματα, θα επιλέγει δρόμους και πολιτικές που και τον ίδιο θα αφήνουν ανικανοποίητο και άλλους ανθρώπους θα εξουθενώνουν. Το βιβλίο του *Εκκλησιαστή* περιγράφει αυτή τη διαδικασία πολύ γλαφυρά:

Διαπίστωσα, λοιπόν, ότι η σοφία είναι προτιμότερη από την ανοησία, όπως είναι προτιμότερο το φως από το σκοτάδι. Ο σοφός βλέπει πού βαδίζει, ενώ ο ανόητος περπατάει στα σκοτεινά. Αλλά ξέρω επίσης ότι και τους δύο η ίδια τύχη τους περιμένει. ... Μίσησα όλους τους κόπους και τους μόχθους μου εδώ στη γη, γιατί ό,τι δημιούργησα θα τ' αφήσω στον άνθρωπο που θα με διαδεχθεί. Και ποιος ξέρει αν αυτός θα είναι σοφός ή ανόητος; Ωστόσο θα ορίζει όλα όσα εγώ, με τον μόχθο μου και τη σοφία μου, απέκτησα σ' αυτόν τον κόσμο. Κι αυτό επίσης είναι ματαιότητα (Εκκ 2:13-14,18-19).

Ο ὅρος “ματαιότητα” που κυριαρχεί στο βιβλίο του *Εκκλησιαστή* εκφράζει ακριβώς το συναίσθημα του καινού που κατακλύζει τον κυριευμένο από τον εγωκεντρικό καταναλωτισμό άνθρωπο. Ανεξάρτητα από το πόσα έχει ο άνθρωπος ποτέ δεν θα νιώσει ότι έχει αρκετά. Ο σύγχρονος, άλλωστε, άνθρωπος βομβαρδίζεται καθημερινά από μάγους του μάρκετινγκ των οποίων η δουλειά είναι να τον πείσουν για όλα τα προϊόντα που χρειάζεται για να νιώσει πλήρης στη ζωή του. Όσοι έχουν ακόμα και ελάχιστη εμπειρία αυτής της επιδίωξης γνωρίζουν ότι αυτός είναι ένας στόχος ανέφικτος. Αν δει κανείς κάτω από αυτό το πρίσμα τα πράγματα, τότε γίνεται προφανές το γιατί ο Χριστός είναι τόσο απόλυτος όταν αναφέρεται στον πλούτο. Μόνον όταν ο άνθρωπος κατορθώσει να απεγκλωβιστεί από τη λογική της αναζήτησης της ατομικής του ικανοποίησης και προσπαθήσει να νοηματοδοτήσει τη ζωή του εμπιστευόμενος τον Θεό, μόνον τότε μπορεί να καταστεί συνεργάτης του Θεού και να αγωνιστεί για τον ερχομό της Βασιλείας του.

M.K.